

A fordítást a GA 224, Die menschliche Seele in ihrem Zusammenhang mit göttlich-geistigen Individualitäten, 1966, Verlag der Rudolf Steiner-Nachlassverwaltung kiadás alapján készítette Silye Imre

Foglalkozunk ma azzal, ami talán kiegészítése lehet a tegnapi nyilvános előadásnak. Szeretnék ma közelebbről rátekinteni arra, hogy miként helyezi az ember magát a világrend azon részébe, amely összefügg saját sorsával, amit karmának szoktunk nevezni a körünkben. Valójában hogyan alakítja az ember a sorsát? Ahhoz, hogy ezt a kérdést életszerűen válaszoljuk meg, és ne elméleti szinten, mélyebben kell foglalkoznunk az ember lényével.

Gyakran beszélünk az emberi életről úgy, hogy azt mondjuk: az emberi élet két egymástól különböző tudatállapotra válik, az ébrenlétre és az alvásra. De az alvásra csak úgy tekintünk, hogy azt képzeljük róla: alvás közben csak kipiheni az ember magát. – A természettudományos szemlélet azt feltételezi, hogy a tudati tevékenység befejeződik az elalvással, aztán újra kezdődik, úgyhogy a szervezet számára az alvás csupán az emberi tevékenység szüneteltetését jelenti nyugalomban. De az alvás nemcsak pihenés, hanem tisztában kell lennünk azzal, hogy az elalvástól a felébredésig a fizikai és az éteri testen kívül van az asztráltest és az én, amelyek igazán lényeszerűek.

Bár az ember a földi életében a földfejlődés jelenlegi fokán nem tudja közvetlenül felfogni a tudatával, hogy mit is tesz tulajdonképpen az asztráltest és az én az elalvás és felébredés között, de az emberi élet számára legalább olyan nagy jelentőségű az, amit az asztráltest és az én ilyenkor tesznek, mint a nappali életben. Az én és az asztráltest azért nem tudja tudatosítani az alvás közben vele történő bonyolult folyamatokat, mert a földfejlődés mai fokán az énnel és az asztráltestnek nincsenek szervei a vele összefonódó események érzékelésére. De ezek az események megtörténnek, átéljük őket az elalvás és felébredés között, és az események hatnak a nappali életünkre, az ember tudatos életére.

A legjobban úgy tudunk megfelelő képzetet alkotni arról, hogy miként hatnak be a nappali életbe az én és az asztráltest élményei, ha az emberi élet kezdetére tekintünk, ahogy azt már többször is tettük más megfigyeléseknél. Az egészen kisgyermek az élet legelején úgy mond belealszik a földi életbe. Ne csak arra az időre gondoljunk, amikor a gyermek teljesen alszik, külsőleg is láthatóan, hanem valójában annak az időnek az egészéről van szó, amire a szokásos tudatunkkal nem tudunk visszaemlékezni. A gyermek persze ebben az időben is éber benyomást kelt a külső megfigyelő számára, de az, ami a tudatban történik, nem alakul ki, nem fejlődik ki úgy, hogy később emlékezne rá. Úgy jellemezhetünk mindent, amit a

gyermek átél, anélkül, hogy később emlékezne rá, hogy azt mondjuk: felhívjuk a figyelmet arra az időszakra, melynek során az ember belealszik az életbe.

De mi minden fejlődik ebből az alvó állapotból az ember földi életének kezdetén? Három dolgot kell megvizsgálnunk, ha meg akarjuk érteni, hogyan hat az, amit az ember földi élete előtti létéből hozott le magával, ami számára sötét, álomszerűen homályos módon szövődik bele a fizikai létébe. Három dolog van, amit az embernek más módon kell elsajátítania, mint az állatoknak. Az állatok ezeket vagy egyáltalán nem sajátítják el, vagy többé-kevésbé már magukkal hozzák a világba.

Ez a három dolog az, amit az életben úgy szoktunk minősíteni, hogy nagyon egyoldalúan fogjuk fel, valójában csak egy kis részét fogjuk fel az egésznek. Az első a járni tanulás. Az ember járásra képtelen lényként születik a földi világra, meg kell tanulnia járni. A második, amit el kell sajátítania a beszéd, és a harmadik a gondolkodás. A gyermeknél pontosan megkülönböztethetjük, hogy időnként az egyik megelőzi a másikat, de ha az emberiségre tekintünk átfogóan, akkor azt mondhatjuk: az ember megtanul járni, beszélni, gondolkodni – mindenesetre a gondolkodás csak a beszéd után következik. Csak a beszédből fakadóan születik meg lassan az a képesség, hogy gondolatokban is megragadjuk azt, amit szavakká formáltunk. És valójában igen hosszú ideig tart, amíg azt mondhatjuk, hogy a gyermek gondolkodik.

Éppen a járást fogjuk fel nagyon egyoldalúan. A járás nemcsak abból áll, hogy a gyermek megtanul felegyenesedni, és úgymond ingatva mozgatni tudja a lábait, hanem abból áll a járás, hogy a gyermek megtanulja uralni az egyensúlyt. Úgy uralja az emberi egyensúlyt a világban, hogy bárhol állni tud, anélkül, hogy elesne. A testével bele tud helyezkedni a világba, megtanulja uralni izmait, végtagjait úgy, hogy a test súlypontja a megfelelő helyre kerül, akár állás, akár járás közben. Viszont ez még mindig egy egyoldalú felfogás, mert gondoljanak csak arra, hogy emellett valami rendkívül fontos történik: a lábak és kezek különválása, megkülönböztetése.

Az állatok általában egyformán használják négy végtagjukat – ahol eltérés van, annak nagyon jó magyarázata van -, az ember képes az elkülönítésre. Az embernek szüksége van a lábaira az egyensúlyi helyzet megteremtéséhez és a járáshoz, miközben a karjai és kezei lelki lényének csodálatos kifejezőivé válnak, és hordozzák a világban végzendő munkáját. Épp a lábfej és kézfej, a lábak és karok elkülönülésében rejlik az, ami hozzátartozik ahhoz, amit csak egyoldalúan szoktak jellemezni a járni tanulóval. Ezzel eljutottunk ahhoz, ami igazolja nekünk a fizikai világban azt, amit a Föld fizikai szintjén élve sajátítunk el.

A beszéd a másik tevékenység, amit próbálgatva sajátítunk el – ahogy a járást, állást, egyensúlykeresést, a kezek és lábak elkülönítését is utánozva próbálgatjuk.

Azt mondhatjuk, hogy a beszéd nem teljesen független a járástól, pontosabban az elkülönült kezek használatától. Ismert, hogy a beszéd összefügg az agy szervünk fejlődésével, a bal halántéktekervény meghatározott kialakulásával. De ez csak azoknál az embereknél van így, akik leggyakrabban jobb kézzel intézik az élet fontos dolgait.

A balkezeseznek a másik oldalon, a jobb oldalon van a beszédszervük. Ebből már látható, hogy az egyensúly keresésével összefügg az, ami a beszédben megnyilvánul.

És a beszédből fejlődik ki azután a gondolkodás. Aki némának születik, azt csak mesterséges módon lehet gondolkodásra készíteni. Viszont a gondolkodás mindenkinél, aki nem némán születik, a beszédből fejlődik ki.

Valójában csak akkor lehet áttekinteni az embernek ezt a sajátosságát, amelyet az imént összefoglaltam, ha az ember későbbi élete folyamán figyelemmel követjük az éber állapotból az alváshoz vezető átmenetet. Eközben a fizikai test és az étertest fizikailag nyugszik az ágyban, az én és az asztrálest lényegében elvált a fizikai- és étertesttől. Ha azonban a szellemtudomány eszközeivel vizsgáljuk ezt az asztrálestet, amely az elalvástól az ébredésig el van választva a fizikai és az étertesttől, akkor arra jutunk, hogy ez az asztrálest jelentősen magában hordozza azokat az erőket, amelyek összefüggnek az ember beszélni tanulásával. Nagyon érdekes megfigyelni az ember elalvását és felébredését, hogy milyen rendkívül erősen vesz részt az asztrálest a beszédtanulásban, amikor az ember gyermekként beszélni tanul, és még érdekesebb megfigyelni ezt, olyan valakinél, aki csak felnőttként tanul meg beszélni. Mert az asztrálest a beszédtanulás idejében, és később is, amikor napközben beszélünk, magával viszi a fizikai és étertestből azt a szellemit-lelkit, ami a szavakban és a nyelvben rejlik.

Aki követni tudja, hogyan beszél az ember, hogyan formálja a szavait, hogyan ad sajátos hangzást szavainak, aki követni tudja hogyan helyezi valaki a szavaiba lelke meggyőződésének erejét, hogyan fekteti szavaiba az átélt lelki erőket és minőségeket, az követni tudja azt is, ahogy elalvásnál az asztrálest kiemeli ezt a szellemit-lelkit a fizikai testből és étertestből, és alvó állapotban épp a beszéd szellemit-lelki utóhangja, utóhatása az, aminek a szellemit-lelki világban egyfajta utórezgése van. Az alvó ember asztrálestén is követni lehet a szóképzést, a hanghordozást, a meggyőződés erejét, amit az ember képes a szavaiba helyezni. Itt természetesen nem az a rezgéselő van, ami a levegőnek közvetítődik; ezáltal nem is a beszéd fizikai hangzása jön létre. De az, ami a szavak hullámain szellemit-lelki erőként az emberi szájból jön, és az emberi fül számára hallható, ami a beszéd áramlatával lelkileg közvetítődik, azt viszi az asztrálest a szellemit világba, mint lelkit, szellemit, amikor az ember alszik. Jól érzékelhetjük ezt akkor, amikor a gyermek vagy akár egy felnőtt erőfeszítést tesz a nyelv és a beszéd tanulásában, és először sajátítja el a beszédet. Persze egész életünk folyamán történik ez, hogy

amikor nappal mondunk valamit, annak szellemi-lelki minőségét az asztráltest éjszaka magával viszi a szellemi világba. Úgyhogy azt mondhatjuk, hogy az asztráltest a kimondottak érzésszerű finom minőségeit viszi magával az emberből az éjszaka folyamán. Ez az asztráltest sajátossága.

Most pedig figyeljük meg, hogyan viselkedik az én az elalvástól az ébredésig. Az én ugyanúgy kötődik, úgymond természetes módon kötődik a végtagrendszerhez. Ahogy az asztráltest a mellkashoz kötött és a mellkasból ered a beszéd, ugyanígy kötődik az én mindahhoz, amit az ember a végtagjaival tesz, amit az ember a felébredéstől az elalvásig tesz, ahogy ide-oda megy, ezt meg azt tesz a karjával és kezével. Ahogy az asztráltest minden egyes szavunkba beleárad, és a szavak lelki minőségeit kiemeli alvás közben, úgy az én kapcsolódik minden mozdulathoz, amelyet teszünk, amikor éber állapotban felkeressük a világ egyik másik helyét. Az én kötődik minden kézmozdulathoz, minden egyes tárgy megragadásához. Mivel a beszédünk olyannyira lelki, az asztráltestnél kevésbé vesszük figyelembe az igazán lelkit, kevésbé vesszük észre, hogy a beszédben lelkileg még valami egészen különleges árad a beszédbe, az én és a végtagok összefüggésében pedig hajlamosak vagyunk egyáltalán nem figyelni arra, hogy lelki-szellem kötődik hozzá. A járást, vagy egy tárgy kézzel történő megragadását úgy fogjuk fel, mintha az egyfajta fizikai mechanizmusban történe, amit az emberi szervezet nyújt. De ez nem így van.

Ami a nappal végzett egyes ujjmozdulatokban rejlik, ami minden lépésben rejlik, amelyekkel felkeresünk egy helyet, az is tartalmaz szellemi-lelkit, ahogy a szavak tartalmazzak szellemi-lelkit. És azt, ami a végtagjainkhoz kötődik, ami a mozdulatainkhoz kötődik, azt az én viszi magával a szellemi világba elalvásnál a fizikai testből és étertestből, mégpedig egyértelműen kötődve egy különleges szellemi-lelkihez: ahhoz, hogy az én az elalvás és felébredés között minden pillanatban tudat alatt elégedett vagy elégedetlen. Hamarosan jobban megértük ezt, ha tovább kifejtem. Az én elégedett azzal - egyszerűen, érthetően kifejezve -, hogy a lábak az egyik vagy másik hely felé vittek-e vagy valamit tettek, a karok ezt vagy azt csináltak. Nemcsak a láb- és karmozdulatok utóhatását viszi magával az alvásba, hanem elégedettséget és elégedetlenséget visz magával. Az elalvás és felébredés között az énhez kapcsolódik ez: Igazából nem kellett volna oda menned. Vagy: Tulajdonképpen egészen jó volt, hogy odamentél. Valójában jó volt, hogy ezt vagy azt tetted a karjaiddal. Valójában rossz volt, hogy ezt vagy azt tettél. – Ez az a szellemi-lelki, amit az én hozzátesz ahhoz, amit magával visz az ember végtagjaiból az alvó állapotba.

Honnan ered az, hogy ez így van? Onnan, hogy mivel az asztráltest elalvás és felébredés között a szellemi világba kerül, a világ rendjének megfelelően az embernél azt szolgálja, hogy bensőséges kapcsolatba kerüljön elalvás és felébredés

között azokkal a lényekkel, amelyekről a „Szellemtudomány körvonalaiiban” (Geheimwissenschaft im Umriss) írtam, az angyalok és arkangyalok hierarchiájához tartozó lényekkel kerül bensőséges kapcsolatba. Mert az arkangyalok rokonnak érzik magukat azzal, amit a beszéd utóhatásaként mi az alvásba viszünk. Ez az, amire szükségük van, ez az, amit át akarnak élni.

Azt szeretném mondani, hogy éppen úgy, ahogy emberként a fizikai földi életben lélegeznünk kell, és oxigénre van szükség körülöttünk, és ezáltal az oxigént jótevőnek érezzük, úgy érzik annak szükségét az arkangyalok, akik a Föld belsejéhez kapcsolódnak, hogy az emberi lelkek alvás közben elvigyék nekik az utócsengését annak, ami a beszédükben rejlik.

Az emberi beszéd sajátossága az, hogy az alvó állapot közvetítése által a beszéd rokona az arkangyalok hierarchiájának. Emlékezni fognak rá, ha felidézik azt, amit különbözőképpen fogalmaztam meg korábbi előadásorozataimban: az arkangyalok a génuszai, a vezetői a népek nyelveinek. Ezzel függ ez össze. Az arkangyalok azért vezetői a népek nyelveinek, mert – átvitt értelemben - belélegzik azt, amit az emberek feléjük visznek a nyelvből, amikor elalszanak. Viszont ebből rögtön adódik egy tökéletlenség, amikor az ember a beszédével nem a megfelelőt viszi magával az alvó állapotba.

Ezt jól megfigyelhetjük a jelenlegi kultúránkban. A jelenlegi kultúránkban kevés idealizmus van jelen, és az emberi szavak lassan már csak a külső, fizikai-anyagi dolgokra vonatkozó jelentést hordoznak. Az ideálok megnevezése - ami feltételezi a szellemibe vetett hitet, mert az ideál szellemi jellegű - az ideálok megnevezése egyre inkább elmarad. Az emberek éber állapotban nem fejtenek ki lendületet, nem fejlesztenek magukban belső lelkesedést az idealizmusért. Ezért többnyire csak olyan dolgokról beszélnek, amelyek a fizikai világban vannak jelen. Szavaink egyre inkább olyan dolgokat jelölnek, amelyek a fizikai világban vannak.

Azt mondhatjuk, hogy korunkban többé-kevésbé azok az emberek is elutasítják a szellemet, akik olykor nagyon fanatikusán akarnak hinni a szellemben. Spiritizta kísérleteket végeznek, melynek során megnyilvánítatják a szellemet, mert valójában csak akkor akarnak hinni a szellemben, ha a szellem anyagi lehet. De persze nem szellem az, ami az anyagi fénycsillogásban és hasonlóknak jelenik meg. A spiritizmus ugyanis a materializmus legkülsőségesebb formája. Megpróbálják tagadni a szellemet azért, hogy csak azt hagyják szellemként érvényesülni, ami bejön az anyagi jellegű világába.

Tehát egy olyan korszakban élünk, amikor a szavak nem úgy küzdik ki magukat a lélekből, hogy ideális lendületet vennének. De ha nincs meg ez az ideális lendület, más szavakkal kifejezve, ha éber állapotban nem vagyunk képesek a fizikai dolgokon kívül az ideáljainkról is beszélni, és úgymond odafordulni afelé, ami az

ideálhoz tartozik, ami a fizikai világon túl van, ami a fizikai életen túlmutató célt ad az életnek, ha napközbeni beszédünkben nem alkotunk szavakat ideáljaink számára, ha a beszédünk nem idealizmusból árad – akkor alvó állapotban csak rendkívül nehezen találjuk meg azt a kapcsolatot az arkangyal lényével, amire valójában szükségünk van, és akkor alvó állapotban nem jön létre rend abban, aminek ekkor történnie kell az emberi lélek és az arkangyalok hierarchiája között. Ha az ember a materializmus rabja, és a beszédében semmilyen idealizmust nem fejleszt, a szavai egyre inkább kevésbé szólnak ideálokról, akkor a földi élete úgy múlik el, hogy minden éjszaka elmulasztja a kapcsolódást az arkangyal lényéhez. Akkor nehéz lesz neki olyan bensőségesen kapcsolatban lenni a szellemi világgal, hogy elegendő módon tudjon élni a halál után, hogy erőteljesen tudja átélni a halál és következő születés közötti időt. Gyengítjük magunkat a halál és az új születés közötti életre, ha a beszédünk nem tartalmaz ideálokat.

Élettapasztalatnak mondható, ha valaki tudja, hogy hogyan is vannak ezek a dolgok. Aki tudja, hogy mennyire jelentős az, ha a beszéd nem tartalmaz ideálokat, az végre erőt merít és erőfeszítéseket tesz azért, hogy az idealizmus is megjelenjen az emberi beszédben. Már földi életünk folyamán is észrevehetjük, hogy nem jut igazi erejéhez az, aki az arkangyal lényéből nem tudja kiszippantani a szükséges erőt az elalvás és felébredés közötti állapotban. Amit a beszédnek tennie kell az emberrel alvás közben, arról azt mondhatjuk: ahhoz, hogy a megfelelő módon eredményt érjünk el az életért, erőteljesen fáradoznunk kell az ideálok éltetéséért, hogy a szavainkba ne csak a mindennapi életről szóló társalgás jelenjen meg, hanem szellemi is áradjon a szavakba idealizmus formájában.

Még inkább megjelenik ez, ha az Én alvó állapotára tekintünk. Az Én magával viszi az alvó állapotba az elégedettséget és elégedetlenséget azzal kapcsolatban, amit a végtagok tettek. Éppen úgy, ahogy az asztráltest a beszéd utóhatása által az arkangyalok hierarchiájához kerül, úgy kerül az Én az őserők, az archék, őскеzdetek hierarchiájához alvás közben azáltal, ami a karok és lábak napközbeni tetteinek utóhatása. Az őскеzdetek lényéből kapjuk aztán az erőt ahhoz, hogy először is megfelelő módon áthassuk a fizikai testünket úgy, hogy ne csak akarjuk a jót, hanem egy bizonyos fokig képesek legyünk uralni a fizikai test ösztöneit annyira, hogy ne akadályozzon bennünket a fizikai testünk annak teljesítésében, amit a gondolat szabadságából fakadóan kötelességként vagy célként tűztünk ki magunknak. Szabadok vagyunk a gondolatok szintjén. De csak akkor kapunk erőt a szabadság életben történő alkalmazásához, ha az őserökhöz, archékhoz fűző megfelelő kapcsolatot visszük magunkkal az alvásba.

De hogyan leszünk erre képesek? Az idealizmus az asztráltestünket hozza megfelelő kapcsolatba az arkangyalokkal. Mi hozza az Énünket megfelelő módon kapcsolatba az őserőkkel? Bár mi egyelőre öntudatlan állapotban vagyunk az

éjszaka folyamán, az őserők hierarchiája teljes tudatossággal fogadja be azt, ami öntudatlanul van bennünk, és az elégedettség és elégedetlenség gondolataig fejleszti a napközbeni tetteinkből eredőt. De mi hoz bennünket megfelelő kapcsolatba ezekkel az őserőkkel, olyan kapcsolatba, amilyen kapcsolathoz juthatunk az arkangyalokkal a beszédünkben élő idealizmus által?

Nincs semmi más, ami által alvás közben Énünk megfelelő kapcsolatba kerülhetne az őserőkkel, mint az igazi, valóságos emberi szeretet, elfogulatlan emberszeretet, általános emberszeretet, igazi érdeklődés minden embertársunk iránt, akikkel az élet összehoz bennünket; nem szimpátia vagy antipátia, melyek csak abból erednek, amit nem akarunk leküzdeni, amin nem akarunk felülemelkedni. Az ébrenlétben létrehozott tiszta, igaz emberszeretet vezet el bennünket a megfelelő módon elalvás és ébredés között az őserők, az archék ölébe. És ott formálódik a karma, a sors, miközben az Én az archék ölében nyugszik. Ott születik meg annak megítélése, hogy például elégedetlen vagyok azzal, amit a kezeimmel és lábaimmal tettem. Annak, ami ott elégedettségként vagy elégedetlenségként létrejön, nemcsak röviddel a halál után van hatása, hanem a következő földi életben is. A sors megfelelő alakításának ereje születik meg úgy, hogy ki legyenek egyenlítő azok a dolgok, amelyeket egy földi élet folyamán éreztünk alvás közben az Énünkben, az őserőkkel való összeköttetésben.

Ha átgondolják ezt, akkor éppen az Én és a sors, a karma ezen különös összefüggésébe tekinthetnek be. Amikor látjuk úgymond az asztráltest tevékenységét, ahogyan az idealista ember beszédét áldozati adományként átadja az arkangyaloknak, ami által az arkangyalok a halál és új születés között a megfelelő módon tudják őt vezetni, láthatjuk azt, ahogy az Én szövi a sorsot. A karma kidolgozása történik itt az őserőkkel való összeköttetésben. Az őserőknek pedig megvan a hatalmuk ahhoz, hogy azt nyújtsák nekünk, amire szükségünk van, hogy a halál és új születés között ne csak áthaladjunk az időn, hanem a következő aláereszkedésnél olyan erővel érkezzünk a Földre, hogy kisgyermekként az előző élet örökségével így vagy úgy megtanuljunk járni, egyensúlyozni, elkülöníteni a lábfejet és kezeket, a karokat és lábakat.

Nagyon különös látni, ahogy a gyermek erőfeszítésében, amikor a mászásból felemelkedve járni kezd, és először megküzd az egyensúlyérzékért, megjelenik az utóhatása annak, ahogy az Én az előző földi életben az általános emberszeretet által megfelelő módon összefüggésbe hozta az alvást az őserőkkel. Ez kifejeződik a járni tanulásban. Ezt egészen a részletekig lehet követni. Látni lehet, amikor egy gyermek újra meg újra elesik, hogy ez abból ered, hogy korábbi életében erős embergyűlölő erőket fejlesztett. Ez eljutott az őserökhöz, ott nem találta meg a megfelelő kapcsolatot velük, és ez kihat egészen a járni tanulásig, az állandó elesésig. Aki megfelelő látásmódot akar ez iránt fejleszteni magában, és például

elhatározza, hogy igazi nevelővé akar válni azáltal, hogy alaposan megfigyeli a gyermekeket a járnival tanulásnál, aki ezt megvalósítja, az hallatlanul sok olyan dolgot láthat a gyermek járnival tanulásának módjában, amit tanítóként, nevelőként is ki kell egyenlíteni, mert ezeket nem elég emberszeretettel által, vagy elég, de rosszul alkalmazott szeretettel által hozta az előző életéből ebbe az életbe.

Itt láthatják, ahogy a materialista szemlélet a fizikainál marad. A materialista szemlélet azt írja le, hogy az emberi szervezet, mint egy gép egyenesedik fel, tanul járni és így tovább. De minden fizikaihoz szellemi kötődik, és az, aki az egész folyamatra tekint, megtanulja felismerni, hogy a gyermek járnival tanulásában szerepe van az előző földi életnek. Ez azt jelenti, hogy a járnival tanulás a módja annak, ahogy az ember megtanulja uralni a fizikai testét, amikor egy új földi életbe lép. Az, aki teljesen áttekinti a dolgot, annak nem merül ki a járnival tanulás abban, hogy az ember képes felegyenesíteni a lábait, képes felegyenesíteni az egész testét, hanem eljut az ember belső folyamatáig, ahogy az ember belsőleg urává válik mirigyei tevékenységének és így tovább. Mert amikor a gyermek megtanult járni, és már előtte, nemcsak a járás a lényeg, hanem az is, hogy mondjuk, ha flegmatikus vagy kolerikus jelleme van, vagy túltengnek ilyen-olyan érzései, akkor megtanulja vagy nem tanulja meg uralni mirigyeinek tevékenységét. Ez ismét azzal függ össze, ami alvás közben az előző földi életből általános emberszeretetből vagy nem általános emberszeretetből fakadóan az őserőkhöz fűződő kapcsolatként alakult ki.

Aki materialista módon gondolkodik, azt mondja: az ember nyugszik alvás közben. – De nemcsak nyugszik. Ha megfelelő idealizmust bontakoztat ki az ember alvás közben, akkor beviszi az alvásba az asztrálest számára azt a lehetőséget, hogy fellendüljön az arkangyalok hierarchiájához, azaz a szellemi világgal olyan kapcsolatba kerüljön alvás közben, hogy a megfelelő módon élhessen a halál és az új születés közötti időben. Ha nem megfelelő módon töltjük ezt az időt, természetesen gyengeségeket is viszünk ebből a földi életbe. Az, hogy hogyan boldogulunk a következő életben, attól függ, hogy milyen módon és minőségben építünk megfelelő kapcsolatot az őserőkkel, archékkal. Láthatjuk tehát, hogy az általános emberszeretetnek teremtő ereje van. Mert hiszen mitől függ az, hogy valakinek van-e elég ereje az adott életben ahhoz, hogy a fizikai testét a lélek szolgálatába állítsa, megtanulja uralni fizikai testét? Ez attól függ, hogy az előző életben fejlesztett-e emberszeretettel, tiszta lelket.

Emlékezhettek rá, hogy korábbi előadásokban azt mondtam: egy adott földi élet lelkülete a következő földi élet fizikaiságában éli ki magát, egy adott földi élet szellemije a következő földi élet lelkijében. Így függnék össze a dolgok, ahogy kifejtettem.

Nem állíthatjuk csak úgy általánosságban, hogy van olyan, mint sors, karma. Azt mondhatjuk: Látjuk, ahogy az ember dolgozik a karmáján. Alvás közben szövi a karmáját, de az ébrenlét során aratja le azt, amire szüksége van a szövedékhez. Mert azokat a szálakat szövi, amelyeknek általános emberszeretetből kell fonódniuk vagy azokat a szálakat szövi, amelyek állandóan elszakadnak, és rossz karmát képeznek a következő életre, mert embergyűlöletből fonódtak. A karma számára ugyanis elsősorban az emberszeretet és az embergyűlölet számít teremtő erőnek.

A megfelelő módon kell tekintenünk erre. Alapjában véve kényelmes karmafelfogás az, ha valaki azt mondja: Beteg vagyok – hát, ez az én karmám. Szerencsétlenség ért – ez az én karmám. Nem mondanám, hogy mint életbölcseesség különösen megnyugtató, de kényelmes elméleti karmafelfogás az, ha fatalisztikus módon (a végzetbe és az előre elrendelt sorba vetett hittel) mindent a karmára tolunk. Ez nem jó így. Mert tegyük fel, hogy nem erre a földi életre tekintünk, hanem a jövőbeni harmadikra, és a jövőbeni harmadik földi életben visszatekinthetnek a mostanira. Akkor azt mondják: ez az én karmám. De az, ami az Önök karmája, az visszamutat ebbe a földi életbe, itt jött létre. Ez azt jelenti, hogy folyamatosan születik a karma.

Nem kell mindent a múltra fogni. Tisztában kell lennünk azzal, hogy a megfelelő hozzáállás a karma iránt elvezet ahhoz, hogy azt mondjuk: egy mostani betegséget egyáltalán nem egy korábbi lelki gyengeség következményeként kell látnom, hanem lehet ez egy elsőként fellépő betegség. De a karma hat. Ha megbetegszem, vagy szerencsétlenség ér ebben az életben, lesz majd kiegyenlítése, vagy épp ez a szerencsétlenség, ez a betegség lehet a kiegyenlítés.

Ez azt jelenti, hogy amikor a karmáról beszélünk, mindig gondolnunk kell a jövőre is. A karmához fűző igazi viszonyunk az, hogy rendíthetetlenül válunk az általános világigazságosság elismerésében, hogy tudjuk: minden kiegyenlítődik, de nem úgy, hogy a földi életek sorát eltépjük a jelenlegi által és mindent a múltnak tulajdonítunk.

Az állítja magát életteli módon az életesemények karmikus menetébe, aki tudja, hogy van kiegyenlítés. A karma értelmezésénél az a lelki hangulat a lényeg, ami ebből a felfogásból ered. A karma felfogásából olyan lelki hangulatnak kell erednie, amely abban az esetben, ha valami történik, mondjuk egy szerencsétlenség, egy korábbi lelki gyengeség kiegyenlítése, alkalmat ad nekünk arra, hogy azt mondjuk magunknak: Ha nem történt volna velem ez a szerencsétlenség, továbbra is megmaradt volna a gyengeségem. Ha a lelkünk mélyére tekintünk, azt kell mondjuk: Jó, hogy történt ez a szerencsétlenség velem, mert ezáltal kioltódott egy gyengeség, elvétetett egy gyengeség.

Aki elkívánja az életéből az ilyen szerencsétlenséget, ami kiegyenlítése egy korábbi lelki gyengeségnek vagy hibás lelki tartásnak, valójában nem helyezkedik a teljes emberi méltóság álláspontjára, nem tartja fontosnak a teljes emberi méltóságot. Az ilyen ember azt mondja magának: Nekem mindegy, hogy gyenge maradok-e vagy kiküzdök-e magamnak valamilyen erősséget! - Csak az fogja fel megfelelő módon a szerencsétlenséget, aki azt mondja: Ha ez egy korábbi gyengeség miatt van, jó, hogy megtörtént velem. Mert a szerencsétlenség által érezni fogom korábbi gyengeségemet, ami talán valamilyen hibámban, hibás lelki tartásomban fejeződött ki. Ezáltal kioltom a gyengeséget és újra erős leszek.

Amikor egy szerencsétlenség jelenik meg első lépésként a karmában, akkor tekintünk megfelelő hangulattal, megfelelő hozzáállással erre, ha azt mondjuk magunknak: Ha csak az érne bennünket, csak az történe velünk, amit kívánunk magunknak, akkor nagyon gyengévé válnánk egy ilyen élet folyamán. Bár kényelmesen és jól élnénk bizonyos körülmények között egy vagy két földi életben, mert csak az történe velünk, amit kívánnánk, de a harmadik, negyedik földi életben lelkileg és szellemileg bénultak lennénk, mert nem születne bennünk semmilyen erőfeszítés az akadályok és nehézségek leküzdésére. Hiszen akadályokat csak akkor lehet leküzdeni, ha a váratlan, a nemkívánatos jön. Viszont ha az akadályok által megfelelő erőt fejlesztünk magunkban, és elegendő emberszeretetet viszünk az alvásba, akkor az, amit az Én az őserőkkel, archékkal kapcsolatban állva karmaként sző úgy alakul, hogy megtörténik a megfelelő kiegyenlítés a következő földi életben.

Az antropozófiai igazságok nem csupán elméleti igazságok, melyek által felismerünk valamit, hanem minden antropozófiai igazságnak belső tartássá, lelki hangulattá, kedélyünkben élő felfogássá kell válnia. Akinél ezek nem válnak a kedélyében élő felfogássá, az nem fogta fel még teljesen ezeket az igazságokat, az csak elméleti igazságként tekint rájuk. A karma, a sors megfelelő megértése éppen ahhoz vezet, hogy az életre tekintve érzékenyebbé, fogékonyabbá válunk a szerencse és a szerencsétlenség iránt, mint egyébként lennénk. Erősen átéljük a szerencsét és szerencsétlenséget, de ugyanakkor megtaláljuk a lehetőséget arra, hogy a lelkünket olyan hangulatba hozzuk a szellemi világ iránt, ami nem valamilyen hitvallásból ered, hanem annak szemléléséből, érzékeléséből, amit az Én és az asztráltest tesznek, miközben ki vannak vonva a mindennapi életből. Ennek elismeréséből érhetjük el azt a hangulatot, hogy elengedhetetlenül tartsuk magunkat a világigazságosságához. A karma megértése azt jelenti, hogy megfelelő módon tekintünk a világigazságosságra. Nem azt jelenti, hogy flegmatikusává válunk a szerencse és a szerencsétlenség iránt, az öröm és fájdalom iránt, hanem azt jelenti, hogy az élet megfelelő szintjére helyezzük, a megfelelő helyre tesszük az örömet és fájdalmat, a szerencsét és a szerencsétlenséget.

Azt mondhatjuk, hogy amikor az ébrenlét idején látjuk az embert, akkor tulajdonképpen csak az Ént és az asztrálestet látjuk, ahogy tevékenykednek a fizikai testen, és így csak a fizikai testen történő tevékenységről tudunk valamit, nem az Énben és asztrálestben rejlő szellemi-lelkiről. Amikor beszélek egy emberrel, figyelek a szavaira, amelyeket mond nekem, ha materialista vagyok, akkor ezt így magyarázom: a tüdő, a gége és így tovább dolgoznak, ezáltal hullámozni kezd a levegő, amely a fülemnek ütközik és így tovább. De ha megfelelően tekintek a beszédre, akkor látom rezdülni asztrálestét abban, ami a szavakban megformálódik, ami a beszédben kifejeződik. Viszont így, ezzel az asztrálesttel összeköttetésben látom az ember rokonságát az isteni-szellemi világgal. Azt mondom magamnak: Ha az asztrálest a fizikai testben van az ébrenlét folyamán, akkor a beszédben és más hasonló tevékenységben rejtőzik. Az éjszaka folyamán részt vesz a magasabb hierarchiák életében. És hasonló módon így van ez az Énnel is.

Így azt mondhatjuk, hogy amikor az ember alszik, nemcsak kipiheni magát a nappali élet számára, hanem dolgozik a szellemi világban úgy, ahogy fizikai testével dolgozik és beszél itt a fizikai világban. Úgy, ahogy a materializmus tagadja, hogy az Én és az asztrálest reális lényként jelen vannak elalvás közben, úgy a materializmusnak annál is kell maradnia, hogy nem értheti meg a teljes világot. Mert mi is a morális világ a materializmus számára? A morális világ számára az, amit az ember kitűz magának gondolatokban, aminek azonban semmi köze nincs a világteremtő erőkhöz. Annak, aki valóban, igazán betekint az emberi életbe, annak a morális világrend az, amiben az ember éppoly erősen él az alvásban, mint ahogy éberén él a levegőben és a fényben.

Van ezzel kapcsolatban még valami, amit fontos figyelembe venni. Amikor meghalunk, nézzük a beszédet – és ugyanez vonatkozik a karmára is -, meghalunk és az élet folyamán megfelelő vagy többé-kevésbé hiányos módon kapcsolódtunk az arkangyalok világához. Ez megismétlődött minden alvásnál. A halál kapuján át kivisszük a szellemi világba azt, amit az arkangyalok alvás közben adtak nekünk. Így juthatunk be aztán megfelelő módon a szellemi világba, ami a Logosz, mely azokból a kozmikus elemekből áll, melyeknek a beszédben, a nyelvben van a képmásuk. Így tudunk bejutni a szellemi világba a halál és az új születés közötti életért.

Persze ez nem ilyen egyszerű. Amikor átmegyünk a halálon, már nincs fizikai testünk. Amit az arkangyalok adtak nekünk minden egyes alvás során, az itt elég az ahhoz, hogy hatni tudjunk, hogy értékessé tegyük ezt a halál és az új születés között. Viszont amikor felébredünk fizikai földi emberként, ismét alá kell merülnünk a fizikai testbe. Ezt egyáltalán nem tudják nyújtani nekünk az arkangyalok, ebben nem tudnak közvetíteni. Ebben ennél magasabb

hierarchiáknak kell közreműködni: azoknak a lényeknek, akiket a „Szellemtudomány körvonalaiban” (Geheimwissenschaft im Umriss) mint Exusiai és Kyriotetes lényeket jellemeztem. Nekik kell az ellenállást hozó fizikai test ösztöneibe és vágyaiba belevinni azt, amit a nyelv, a beszéd szellemisége által kivívtunk magunknak az arkangyal lényekkel szövetségben. Így lobban aztán lánggra a lelkiismeret hangja. De azáltal, hogy a lelkiismeret hangjaként fellobban az, amit az alvásból a testbe viszünk, a lelkiismeret hangjában hat az, ami jelen van a Exusiai és Kyriotetes hierarchiájában, az arkangyalnál magasabb hierarchiában.

Tehát ha körültekintünk a fizikai világban és azt látjuk, hogy egyik-másik ember oly erős lelkiismeretet fejleszt, hogy fizikai teste jobb ösztönöket kap, akkor a beszédének idealizmusa következtében Kyriotetes és Exusiai lények dolgoztak rajta megfelelő módon.

És újra azt mondhatjuk, hogy ha az ember az általános emberszeretet által megfelelő kapcsolatba kerül az archékkal, az őserőkkel, akkor úgy munkálja ki a karmáját, ahogy az a következő földi életben kapcsolódik a testhez a járnivalóságban, az egyensúlyozás tanulásában, a kezek ügyessé válásában, a mirigyrendszer uralásában, és így tovább, a gyermekkor elején, amikor belealszunk a földi életbe. Mert elértük azt, hogy úgymond az őserőkkel, az archékkal szövetségben dolgozhatunk a halál és az új születés között. De ahhoz, hogy az ember itt a Földön finoman érzékelje, világosan tudatosítsa saját tetteit, ahhoz szükséges, hogy egy még magasabb hierarchia lényei működjenek az archékkal együtt, azok, akiket a „Szellemtudomány körvonalaiban” Dynamis lényekként jellemeztem.

Ha hiányzik az emberből az általános emberszeretet, hiányzik az igazi érdeklődés az emberi környezete iránt, akkor nem találja meg a megfelelő kapcsolódást az archékhoz. Ezáltal tönkreteszi magának a lehetőséget, hogy a megfelelő módon szője magának a karmát a következő földi életre, és további földi életeknek kell jönni, amelyekkel kiegyenlíti ezt. Viszont ebben a földi életben az a hátránya még, hogy egyre kevésbé kap erőt ahhoz, hogy kivigye a fizikai testbe a képződött ítéleteket, az elégedettség vagy elégedetlenség érzését azzal, amit a lábak és kezek tesznek. Mert erre nem vagyunk magunk képesek, ehhez a megfelelő módon kell kapcsolódnunk a Dynamis lényekhez a fokozott emberszeretet által. Ők viszik be aztán a megfelelő módon a fizikai testünkbe azt az erőt, amely elvégzi a megfelelőt, a helyeset. Különben összeomlunk, annak ellenére, hogy belátjuk a megfelelőt, a helyeset.

A gondolatainkban szabaddá tudunk válni. De ahhoz, hogy a fizikai életben a megfelelő módon élni is tudjunk a szabadságunkkal, megragadjuk azt, ahhoz meg kell teremtenünk a megfelelő egyensúlyt az alvásban és ébrenlétben, mert nemcsak

az őserőkhöz kell a megfelelő módon kapcsolódnunk, hanem a Dynamis lényekhez is.

A legmagasabb hierarchia, a Szeráfok, Trónok, Kerubok, ki akarják vinni a világba azt, amit teszünk. Exusiai, Dynamis, Kyriotetes az alvásból testi lényünkbe viszik annak a morális erejét, amit gondolatokban fogunk fel. A Szeráfok, Trónok, Kerubok viszik ezt aztán a világba, úgyhogy a saját morális erőink világteremtő erőkké válnak.

Amikor tehát a Föld átmegy majd a Jupiter-állapotba, és morális erőink ennél az átalakulásnál elvégzik a megfelelő feladataikat, csak akkor tudnak a Szeráfok, Trónok és Kerubok ezzel valamit kezdeni, ha megadjuk nekik a szükséges alapot ehhez. Ha egyre gyengébbé válunk, akkor pusztító erőket adunk át nekik, és a Föld pusztulását mozdítjuk elő, nem a Jupiter felépítését.

Látják, a szellemi világ tagozódása az antropozófiában tényleg nemcsak azért van, hogy neve legyen az egyes szinteknek, hanem fokozatosan tényleg behatolhatunk a világ teljes összefüggésébe, és átláthatjuk az ember összefüggését a szellemi világgal, ahogy átlátjuk az ember összefüggését a fizikai világgal. S ez adja majd a megfelelő erőt az embernek az építő élethez, ha ezen a módon megtalálja az utat ahhoz, hogy belássa a szellemi világgal való összefüggését. Ha nemcsak azt hiszi, hogy az alvás azért van, hogy pihenjen, hanem arra a meggyőződésre jut: az alvás azért van, hogy a fizikai test utóhatásai között megfelelő összefüggésbe kerüljön a szellemi világgal.

Igen, valóban igaz, hogy az ember tagadhatja a szellemi-morális világot, mert ebben a földi szakaszban átalussza azt. De egy igaz tudomány által ki kell derülnie, hogy mit alszik át az ember. Azt alussza át ugyanis, ami égi létként ér bele a földi létbe. Ezért van az ember számára az alvás, hogy tényleg a szellemi világból merítse magának a megfelelő erőt éppen a fizikai élete számára.

Vizsgálják meg ebből a szempontból azt az összefüggést, amelyet megpróbáltam ma önöknek vázlatosan bemutatni a „Szabadság filozófiájával”. Ebben a művemben azt találják: Kifejezetten hangsúlyoztam, hogy nem az a lényeg, hogy felállítsuk az elméletet, az akarat szabad kell legyen, hanem a gondolatnak kell szabadnak lennie. Épp a gondolatnak kell uralnia az akaratot, ha szabad akar lenni az ember. De ahhoz, hogy az akarat ne jelentsen lehetetlen ellenállást a szabad gondolatnak, a megfelelő módon kell az embernek kialakítania az életét. A gondolatokat szabaddá tudjuk tenni emberként, akivé váltunk a fizikai világban. A lélek szellemet hordozó bensője (Gemüt) és az akarat csak akkor szabadul fel, ha a lelkünk szellemet hordozó bensőjével megfelelő kapcsolatba kerülünk az arkangyalokkal, ha az akaratunkkal megfelelő kapcsolatba kerülünk az archékkal.

Ebből következik az is, hogy ami a beszédben/nyelvben él, azt éjszaka kibocsájtjuk a szellemi-lelkivel. Azt is kibocsájtjuk, ami a végtagjainkban él. Az asztráلتest és az Én kimennek. Az étertest a fizikai testnél marad. Az étertesthez kötődő gondolkodás folytatódik az étertestben. A szokásos tudatunkkal csupán azért nem tudunk semmit arról, hogyan gondolkodik az étertest az elalvástól a felébredésig, mert közben kint vagyunk. Egyáltalán nem igaz, hogy ne gondolkodnánk alvó állapotban, gondolkodunk az elalvástól a felébredésig. A gondolatok folyamatosan járnak az étertestünkben, csak nem tudunk semmit róla. Csak akkor kezdünk erről tudni valamit, amikor alámerülünk – ekkor válnak újra élővé a gondolatok a tudatunk számára. Azért lehet az ember szabad a gondolataiban, mert így kötődnek a gondolatok az étertest által a fizikai földi élethez. A Földre küldték az embert, hogy szabaddá váljon. A szabadság erejét csak a szellemi világból merítheti magának, a szabadsághoz vezető erőt a lélek szellemi hordozó bensőjében, a szabadsághoz vezető erőt az akaratban.

Ez függ össze azzal a ténnyel, hogy az ember egész földi életén át megőrzi az étertestét, a gondolkodás tulajdonképpeni alapját. Az étertest a földi élet során nem megy ki a kozmikus világba. Az asztráلتest és az Én kimennek. Csak ha a halál beállt, akkor megy ki az étertest is. Ekkor jön a visszatekintés az életre egy, két, három napon át, melynek során az ember áttekinti teljes életét, hasonlóan ahhoz, ahogy tegnap az imaginációra, az érzékfeletti megismerés első lépésére vonatkozóan jellemeztem. Minden körülmények között bekövetkezik a halál után az, hogy az ember visszanéz elmúlt földi életére. De miközben jelen van a gondolatok egész tengere, melyeket alvásban és ébrenlétben átélt a születés és a halál között, miközben ezek a halál utáni három napban egymásba szövődő gondolatok tengereként fekszenek ott, a kozmosz nyomban igénybe veszi ezeket a gondolatokat. Feloldódnak a gondolatok, és két-három nap után az egész visszatekintés eltűnik a kozmoszba. Azt mondjuk ilyenkor, hogy különvált az étertest. Valójában befogadta, magába szívta a kozmosz az étertestet. Egyre nagyobbá és nagyobbá vált az étertest, míg végül teljesen a kozmoszba oldódott. Ott fogadnak be bennünket újra a magasabb hierarchiák ölébe, mint Ént és asztráلتényt. És csak akkor tudunk alászállni a földi életbe, akkor tudjuk folytatni a munkát magunkon a szabad emberért, amikor újra étertestet kapunk. Mert a földi élet célja az, hogy szabad emberré tegye az embert. Ezt lehet a Földön ajándékozni neki, ami a tiszta gondolkodásban, a szabadság alapjában rejlik. Ezért marad az étertest a fizikai testhez kötve az egész földi élet során, ami azt jelenti, hogy a halál után azokban a világokban oldódik fel, ahol nem lehet tanulni a szabadságot. Ezt a szabadságot tanuljuk a földi élet folyamán. S amint tudják, csak a földi élet bizonyos időszakában.

Így beláthatjuk, hogy a szabadság mindenképp valós kapcsolatban van a karmával, mert a szabadságnak ahhoz van köze, ami az ágyban fekvé marad, ami alvás

közben is kötődik hozzánk, ami nem szakad el tőlünk. A karmát az Én szövö az elalvás és felébredés között. A karma az emberben távol attól szövődik, ami a szabadságot nyújtja. A karma nem is a szabad vagy nem szabad gondolatokat alakítja, szövö, a karma a lélek szellemet hordozó bensőjét és az akaratot alakítja, szövö. Ott jön fel a karma az emberi természet mélységeiből, a lélek álmodozó bensőjéből és az alvó akaratból. Ebbe tudjuk önteni, ezzel tudjuk szembehelyezni azt, ami a gondolatok szabadságában él, a tiszta gondolkodásban, az etikus, morális törekvésekben él, ahogy ezt a „Szabadság filozófiájában” leírtam. Ezeknek kell a tiszta gondolkodásból eredni.

Így tényleg minden összetartozik. És annyira szükséges lenne, hogy felfigyeljünk arra: minél jobban előrébb jutunk az antropozófiában, annál inkább összekapcsolódik minden egyes részlet. Természetesen, ha valaki foglalkozik valamivel, ami ezt vagy azt a területet jellemzi, ellentmondások sorával találkozhat. Ez nem is lehet másként, mert annak belátásához, hogy valami úgy van, ahogy egy adott területen jellemzik, mégiscsak az egésszel való összefüggését kell látnia a területnek. Egyébként úgy ítélkezik az ember, mint az, aki egyetlen bolygóról alkot ítéletet, és nem tudja felfogni, hogy az miért mozog így vagy úgy: az egész bolygórendszert kell szemlélnünk. Ha meg akarunk tudni valamit a világról és az életről, akkor meg kell próbálnunk áttekinteni a tények világának fizikai, lelki és szellemi tényeit.

Ezt akartam ma Önökkel megosztani, erre nyílt lehetőség azáltal, hogy újra együtt tudunk lenni antropozófus körünkben. Ezzel akartam hozzájárulni ahhoz, hogy érezzék azt a hangulatot, amit kifejelezhetünk a karma iránt, azaz a világigazságosság iránt, ha megfelelő módon éljük bele magunkat az antropozófiába. Mert azokból az érzetektől ered a lényeg, melyeket az életbe viszünk, nem az elméleti összefüggések csupasz belátásából. Kívánom, hogy egyre inkább sikerüljön Önöknek nemcsak gondolati tartalommal tenni, hanem lelki tartalommal, szívük tartalmává tenni azt, amit az antropozófia nyújt. Minél jobban sikerül az antropozófiát éltetni a szívükben azoknak, akik meg akarják érteni, annál jobban sikerül egyre nagyobb mértékben bevezetni az antropozófiát az általános kulturális és szellemi életbe. Erre nagyon nagy szükségünk van, enélkül nem tud előrébb jutni az emberiség a régi hagyományokkal, a régi dolgokkal. Igyekezzenek egyre jobban megtalálni a fejtől a szívhez vezető útját az antropozófiának. Az Önök szívében jó helyen lesz az antropozófia.